

Gimnazjum, klasa II

Konspekt lekcji

Temat: Polsko-litewskie zmagania z Krzyżakami. Zwycięstwo pod Grunwaldem

Program nauczania: P. Milcarek, M. Robak, *Program nauczania: Przez tysiąclecia i wieki. Gimnazjum. Klasy 1-3*, [WSiP], Warszawa 2009.

CELE OGÓLNE:

1. Cele poznawcze:

- zapoznanie uczniów z genezą, przebiegiem i skutkami Wielkiej wojny z Zakonem krzyżackim;
- przybliżenie uczniom problematyki sprawy polskiej na soborze w Konstancji.

2. Cele kształcące:

- rozwijanie umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego;
- doskonalenie umiejętności posługiwania się mapą historyczną, planem bitwy oraz tekstem źródłowym.

3. Cele wychowawcze:

- uświadomienie uczniom znaczenia wspólnych działań Polaków i Litwinów w walce o suwerenność i międzynarodową pozycję państwa polsko-litewskiego;
- pogłębienie u uczniów zainteresowania wspólną przeszłością Polaków i Litwinów.

CELE OPERACYJNE:

I. Wiadomości:

A. Zapamiętanie wiadomości:

- uczeń zna daty: 1409-1411, 15.07.1410, 01.02.1411, 1413, 1414-1418;
- uczeń zna postaci: Władysław II Jagiełło, Witold, Ulrich von Jungingen, Jan Hus, Mikołaj Trąba, Zawisza Czarny, Paweł Włodkowic;
- uczeń zna terminy: I pokój toruński, unia w Horodle, adopcja herbowa, husytyzm, sobór powszechny;
- uczeń zna nazwy geograficzne: Żmudź, ziemia dobrzyńska, Czerwińsk nad Wisłą, Grunwald, Malbork, Toruń, Horodło, Konstancja.

B. Zrozumienie wiadomości:

- uczeń rozumie terminy poznane na lekcji;
- uczeń przedstawia genezę i przebieg Wielkiej wojny z Zakonem krzyżackim;
- uczeń wymienia postanowienia I pokoju toruńskiego;
- uczeń wskazuje przyczyny, założenia i skutki unii w Horodle;
- uczeń formułuje tezy traktatu Pawła Włodkowica *O władzy cesarza i papieża nad niewiernymi*.

II. Umiejętności:

C. Stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych:

- uczeń sytuuje Wielką wojnę z Zakonem krzyżackim w czasie i przestrzeni;

- uczeń formułuje wnioski wynikające z Wielkiej wojny z Zakonem krzyżackim, unii w Horodle oraz soboru w Konstancji;
- uczeń stosuje pojęcia związane z tematem;
- uczeń wskazuje na mapie wyżej wymienione miejscowości i obszary;
- uczeń potrafi korzystać z planu bitwy pod Grunwaldem;
- uczeń analizuje pod kierunkiem nauczyciela fragmenty traktatu Pawła Włodkowica *O władzy cesarza i papieża nad niewiernymi*.

D. Stosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych:

- uczeń ocenia znaczenie bitwy pod Grunwaldem w skali Europy;
- uczeń charakteryzuje stosunek państw europejskich wobec konfliktów Polski i Litwy z Krzyżakami;
- uczeń dostrzega znaczenie działalności propagandowej w konfliktach z Zakonem krzyżackim.

METODY:

opowiadanie; pogadanka; praca pod kierunkiem nauczyciela z wykorzystaniem mapy, planu bitwy, tekstu źródłowego; dyskusja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- podręcznik: P. Milcarek, G. Kucharczyk, M. Robak, *Historia. Przez tysiąclecia i wieki. Gimnazjum. Podręcznik. Klasa 2*, [WSiP], Warszawa 2010.
- mapa zamieszczona w podręczniku: *Wielka wojna z Zakonem krzyżackim (1409-1411)*;
- mapa ścienna: *Polska i Litwa za Jagiellonów*;
- plan bitwy: *Grunwald* (kserokopia planu bitwy przeznaczona do rozdania uczniom i wklejenia do zeszytu – [załącznik 1](#));
- tekst źródłowy: fragmenty traktatu Pawła Włodkowica *O władzy cesarza i papieża nad niewiernymi* (kserokopia tekstu źródłowego przeznaczona do rozdania uczniom i wklejenia do zeszytu – [załącznik 2](#));
- tablica.

TOK LEKCJI:

OGNIWA (czas)	TREŚCI MERYTORYCZNE	CZYNNOŚCI NAUCZYCIELA/UC ZNI, METODY	KSZTAŁTOWANE UMIEJĘTNOŚCI UCZNIÓW
I. CZYNNOŚCI ORGANIZACYJNO- PORZĄDKOWE (2')		Przywitanie klasy. Sprawdzenie listy obecności.	
II. REKAPITULACJA WTÓRNA (4')	<p>- okoliczności sprowadzenia Krzyżaków do Polski;</p> <p>- unia w Krewie w 1385 r.; zobowiązania Władysława Jagiełły przed objęciem tronu w Polsce.</p>	<p>N: Dzisiaj zajmiemy się jednym z najważniejszych konfliktów Polski i Litwy z Zakonem Krzyżackim. Ale najpierw chciałbym, abyśmy przypomnieli sobie pewne istotne kwestie. Kto, kiedy i dlaczego sprowadził Krzyżaków do Polski?</p> <p>U: Krzyżaków sprowadził do Polski książę Konrad Mazowiecki w 1226 r. w celu obrony granic Mazowsza przed najazdami pogańskich Prusów.</p> <p>N: Pamiętajcie też z pewnością, że po krótkim czasie Zakon przystąpił do budowania swojego własnego państwa. Bardzo ważnym momentem było zajęcie przez Zakon Pomorza Gdańskiego. Kiedy to nastąpiło?</p> <p>U: Krzyżacy zajęli Pomorze Gdańskie w 1309 r.</p> <p>N: Władysław Łokietek i Kazimierz Wielki starali się odzyskać tę ważną dla Polski dzielnicę. Jednak wciąż</p>	

		<p>pozostawała ona w rękach Braci w białych płaszczach z czarnym krzyżem.</p> <p>Przełomowym wydarzeniem była unia polsko – litewska.</p> <p>Kiedy i gdzie ją zawarto?</p> <p>U: Unię zawarto w Krewie w 1385 r.</p> <p>N: Do czego zobowiązał się Władysław Jagiełło, obejmując polski tron?</p> <p>U: W zamian za rękę Jadwigi i polską koronę, obiecał przyjąć chrzest, uwolnić polskich jeńców i odzyskać utracone przez Polskę ziemie.</p>	
III. OGNIWO WIAŻĄCE (2')	- wprowadzenie do nowego tematu	<p>N: Polska i Litwa, umocnione unią personalną, stały się zagrożeniem dla państwa zakonnego. Stało się jasne, że prędzej czy później dojdzie do nowej wojny. Dziś powiemy sobie o konflikcie, który okazał się dla naszej historii niezwykle ważny i przełomowy. Była to tzw. Wielka wojna z Zakonem krzyżackim. Zapiszmy temat dzisiejszej lekcji: <i>Polsko-litewskie zmagania z Krzyżakami. Zwycięstwo pod Grunwaldem.</i></p> <p>Nauczyciel zapisuje temat na tablicy.</p>	

		<p>Uczniowie zapisują temat w zeszytach.</p> <p>W czasie lekcji nauczyciel zapisuje na tablicy wszelkie nowe dla uczniów nazwiska, nazwy miejscowości, daty i pojęcia.</p>	
IV. TOK WŁAŚCIWEJ LEKCJI (29')	- przyczyny Wielkiej wojny z Zakonem (2')	<p>Metoda: opowiadanie</p> <p>N: Po unii w Krewie i obietnicy przyjęcia chrztu przez Jagiełłę, Litwa przestawała być, przynajmniej oficjalnie, ostatnim krajem pogańskim w Europie. W związku z tym nie było już powodu, dla którego Zakon krzyżacki mógłby działać w tej części kontynentu. Poza tym, Polska i Litwa, połączone unią personalną, stanowiły realną siłę. Krzyżacy mieli prawo czuć się wówczas zagrożeni. Nie powinno Was więc dziwić to, że Zakonni Bracia na arenie międzynarodowej starali się ukazywać nowego króla Polski w jak najgorszym świetle. Rozpowszechniano fałszywe plotki, że Jagiełło oraz wielki książę Witold, który wówczas zarządzał Litwą, wciąż są poganami. Mało tego, dyplomacja zakonna próbowała skłócić Jagiełłę i Witolda, by rozbić unię. Sytuacja stała się jeszcze bardziej napięta po</p>	Zapamiętywanie wiadomości, skupienie uwagi.

	<p>- działania wojenne (10')</p>	<p>śmierci królowej Jadwigi, która za życia usiłowała załagodzić konflikt. Polska cały czas zabiegała o odzyskanie Pomorza Gdańskiego, zaś Litwa – Żmudzi, którą wcześniej utraciła na rzecz krzyżackich sąsiadów.</p> <p>Bezpośrednim pretekstem do podjęcia działań wojennych był wybuch powstania na Żmudzi, które tak naprawdę popierał wielki książę Witold. Wojna wybuchła w 1409 r.</p> <p>Metoda: praca pod kierunkiem nauczyciela z wykorzystaniem tekstu w podręczniku, mapy w podręczniku, mapy ściiennej, planu bitwy; pogadanka.</p> <p>Uczniowie czytają fragment podręcznika dotyczący przebiegu Wielkiej wojny z Zakonem (4'). Następnie ochotnik staje przy mapie ściiennej w celu wskazywania przebiegu działań wojennych oraz najważniejszych miejscowości i obszarów związanych z omawianym konfliktem.</p> <p>Nauczyciel zadaje pytania pomocnicze, a uczniowie, odpowiadając na nie, charakteryzują przebieg działań wojennych. Uczeń przy mapie</p>	<p>Doskonalenie pracy z tekstem podręcznika. Kształtowanie umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego. Doskonalenie umiejętności pracy z mapą i planem bitwy.</p>
--	----------------------------------	---	---

		ściennej pokazuje równocześnie odpowiednie miejsca na mapie.
	<ul style="list-style-type: none"> • zajęcie przez Krzyżaków ziemi dobrzyńskiej; zawieszenie działań wojennych; 	<p>N: Kiedy i w jaki sposób rozpoczęły się działania wojenne?</p> <p>U: W 1409 r. wojska wielkiego mistrza Ulricha von Jungingen zajęły ziemię dobrzyńską. Ze względu na zimę działania zostały zawieszane.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • wznowienie działań zbrojnych; przeprawa wojsk polskich przez Wisłę pod Czerwińskiem nad Wisłą; 	<p>N: Co działo się później, kiedy latem 1410 r. wznowiono działania zbrojne?</p> <p>U: Wojska polskie miały połączyć się z wojskami litewskimi, ruskimi i tatarskimi w pobliżu granicy krzyżackiej. Pod Czerwińskiem nad Wisłą zbudowano most pontonowy, by dzięki niemu przepłynąć na drugą stronę Wisły. Tam wojska połączyły się.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • bitwa pod Grunwaldem (15.07.1410); 	<p>N: Kiedy i gdzie doszło do decydującego starcia?</p> <p>U: 15.07.1410 r. pod Grunwaldem doszło do decydującej bitwy. Siły polsko-litewsko-rusko-tatarskie liczyły ok. 30 tys. ludzi, a siły krzyżackie – ok. 20 tys. ludzi. Zakon poniósł zdecydowaną klęskę. Zginął sam wielki mistrz, Ulryk von Jungingen.</p> <p>Nauczyciel krótko</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • próba opanowania Malborka; • zakończenie działań wojennych; I pokój toruński (01.02.1411); <p>- postanowienia I pokoju toruńskiego i skutki wojny (2')</p>	<p>opisuje najważniejsze momenty bitwy, wykorzystując rozdany uczniom wcześniej plan bitwy (załącznik 1).</p> <p>Uwzględnić opóźnienie rozpoczęcia walki przez Jagiełłę, historię „dwóch nagich mieczy”, odwrót skrzydła litewskiego, moment utraty polskiej chorągwi królestwa, osobisty udział wielkiego mistrza w bitwie, okrążenie wojsk krzyżackich, śmierć wielkiego mistrza.</p> <p>N: Jak przebiegały działania zbrojne po zwycięstwie grunwaldzkim? U: Jagiełło próbował zdobyć stolicę państwa zakonnego – Malbork. Była to jedna z najwspanialszych fortec w średniowiecznej Europie. Oblężenie trwało od lipca do sierpnia 1410 r. Wojskom Jagiełły nie udało się zdobyć zamku.</p> <p>N: Kiedy i gdzie podpisano pokój kończący wojnę z Zakonem? U: Pokój zawarto 01.02.1411 r. w Toruniu. Był to tzw. I pokój toruński.</p> <p>Metoda: opowiadanie.</p> <p>N: Na mocy pokoju Polska odzyskała ziemię dobrzyńską, a</p>	<p>Kształtowanie umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego. Zapamiętywanie wiadomości, skupienie</p>
--	---	---	---

obie strony zamierzały rozstrzygnąć spór przed obliczem papieża i cesarza na soborze w Konstancji. Było to bardzo ważne wydarzenie w historii Europy. Doszło wówczas w Kościele do rozłamu, rządziło nim nawet w pewnym okresie trzech papieży. Poza tym w Czechach rozwijał się ruch religijny i społeczny, który nazywamy husytyzmem. Jego twórcą był Jan Hus, niezwykle wykształcony człowiek, który krytykował złe zjawiska i problemy, które objęły Kościół. Jego poglądy uznano na heretyckie, tzn. niezgodne z nauką Kościoła. Postanowił bronić swoich tez na soborze. Sobór to zjazd biskupów pod przewodnictwem papieża, na którym próbuje się rozwiązywać ważne problemy dla Kościoła. Wówczas taki sobór zebrał się w Konstancji, w Niemczech, i obradował od 1414 do 1418 r. Mimo że Jan Hus otrzymał od cesarza tzw. „list żelazny”, który miał mu zapewnić bezpieczeństwo, został skazany na śmierć i spalony na stosie. Do dziś jest to bardzo ważna postać dla historii narodu

	<p>- analiza fragmentów traktatu Pawła Włodkowica <i>O władzy cesarza i papieża nad niewiernymi</i> (10')</p>	<p>czeskiego. Oprócz problemu husytyzmu sobór miał zająć się także sporem polsko-krzyżackim. Wysłano tam z Polski kilku wybitnych delegatów. Byli to: arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Trąba, sławny rycerz Zawisza Czarny i profesor Akademii Krakowskiej Paweł Włodkowic. Polacy próbowali bronić się przed niesłusznymi opiniami Zakonu o pogańskich zwyczajach Jagiełły, a także krytykowali politykę Zakonu, który nawracał na chrześcijaństwo pogan w okrutny sposób. I w tej krytyce nawracania pogan „ogniem i mieczem” wybitną rolę odegrał właśnie Paweł Włodkowic.</p> <p>Metoda: praca pod kierunkiem nauczyciela z wykorzystaniem tekstu źródłowego.</p> <p>Uczniowie czytają tekst źródłowy (fragmenty traktatu Pawła Włodkowica <i>O władzy cesarza i papieża nad niewiernymi</i> – załącznik 2) zamieszczony na kserokopiach rozdanych wcześniej przez nauczyciela (5'). Nauczyciel zaleca podkreślić w nim najważniejsze tezy autora. Zaznacza, że ich późniejsze ustne wypowiedzi mają być</p>	<p>Doskonalenie umiejętności analizy tekstu źródłowego. Doskonalenie umiejętności formułowania tez i wniosków na podstawie tekstu źródłowego.</p>
--	---	--	--

		<p>dokonywane własnymi słowami.</p> <p>N: Jakie tezy dotyczące wojny i nawracania pogan przedstawia Paweł Włodkowiec w swoim dziele? (Podczas wypowiedzi uczniów nauczyciel wyjaśnia im trudniejsze kwestie, np. znaczenie pojęć: <i>wojna sprawiedliwa, wojna niesprawiedliwa</i>).</p> <p>U:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przywileje cesarza nie mogą zezwalać Krzyżakom na zajmowanie ziem pogan; • Krzyżacy napadając niewiernych nie prowadzili wojny sprawiedliwej; • bliźnim jest każdy bez względu na wyznanie; • nie należy nawracać pogan siłą i okrucieństwem; • nikogo nie wolno zmuszać do przyjęcia danej wiary. 	
V. REKAPITULACJA PIERWOTNA (5')	Wnioski końcowe: - próba oceny, czy Władysławowi Jagielle udało się wykorzystać zwycięstwo militarne pod Grunwaldem dla rozstrzygnięcia konfliktu z Krzyżakami.	Metody: dyskusja. Nauczyciel zachęca uczniów do zajęcia własnego stanowiska wobec tego problemu. Pomaga im oraz wspiera ich samodzielne myślenie i wnioskowanie poprzez	Rozwijanie umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego. Kształtowanie umiejętności wyciągania wniosków.

		<p>zadawanie odpowiednich pytań. N:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jakie było znaczenie bitwy pod Grunwaldem w skali Europy? • Jaki był stosunek państwa europejskich wobec konfliktów Polski i Litwy z Krzyżakami? • Jakie było znaczenie działalności propagandowej w konfliktach z Zakonem krzyżackim? 	
VI. KONTROLA I OCENA (2')		Nauczyciel ocenia uczniów. Najbardziej aktywnym stawia plusy.	
VII. PRACA DOMOWA (1')		<p>Nauczyciel zadaje uczniom pracę domową:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wkleić do zeszytu kserokopie: planu bitwy pod Grunwaldem i tekstu źródłowego; • odpowiedzieć pisemnie w zeszycie na pytanie (5-6 zdań): <i>Oceń znaczenie wystąpienia Pawła Włodkowica dla rozwoju myśli tolerancyjnej w Średniowieczu.</i> 	